

PRAWO CYWILNE

CZEŚĆ OGÓLNA I ZOBOWIĄZANIA

2023/24

SNP(Z)II

Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny

Charakter odpowiedzialności:

- **Szczególna postać odpowiedzialności deliktowej**
- **Nowy rodzaj reżimu bezumownej odpowiedzialności odszkodowawczej**, konstruowanej w oparciu o zasadę ryzyka

PRODUKT

- rzecz ruchoma (także gdy została połączona z inną rzeczą)
- zwierzęta
- energia elektryczna

PRODUKT NIEBEZPIECZNY

- Niebezpieczny jest produkt **niezapewniający bezpieczeństwa, jakiego można oczekiwać, uwzględniając normalne użycie produktu.**
- O tym, czy produkt jest bezpieczny, decydują **okoliczności z chwili wprowadzenia go do obrotu**, a zwłaszcza sposób zaprezentowania go na rynku oraz podane konsumentowi informacje o właściwościach produktu.
- Produkt nie może być uznany za niezapewniający bezpieczeństwa tylko dlatego, że później wprowadzono do obrotu podobny produkt ulepszony.

Art. 449¹

§ 1. Kto wytwarza w zakresie swojej działalności gospodarczej (producent) produkt niebezpieczny, odpowiada za szkodę wyrządzoną komukolwiek przez ten produkt.

(...)

Podmiot odpowiedzialny:

- Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt ponosi ten, kto ma wpływ na jego bezpieczeństwo, a zatem co do zasady jego **producent**, czyli wytwórca wyrobu finalnego
- Wymóg by był to podmiot, który **wytworzył produkt w zakresie swojej działalności gospodarczej**
- odpowiedzialność za produkt wyłączona jest w stosunku do podmiotów **nieprofesjonalnych** (hobbistów, eksperymentatorów czy podmiotów prowadzących niekomercyjne badania naukowe)
- odpowiedzialność za produkt poniesie jego wytwórca także i w tym przypadku, gdy wprowadzenie do obrotu konkretnej rzeczy:
 - **nastąpiło bezpłatnie**
np. w ramach akcji promocyjnej, w celach reklamy, dla zebrania opinii użytkowników
 - **nie miało to charakteru komercyjnego**
np. kiedy producent ofiarował go na cel społeczny, jeśli tylko normalnie produkt taki wytwarza w ramach swej działalności gospodarczej, a jego zbycie, w okolicznościach konkretnego przypadku, pozostawało w związku z zakresem tej działalności
- nie jest istotne, w jakim rozmiarze działalność taka jest prowadzona ani czy jest ona zgodna z prawem, w szczególności czy producent ma wymagane koncesje, zezwolenia.

Art. 449⁵

§ 1. **Wytwórca materiału, surowca albo części składowej produktu** odpowiada tak jak producent, **chyba że wyłączną przyczyną szkody była wadliwa konstrukcja produktu lub wskazówki producenta.**

§ 2. Kto przez **umieszczenie na produkcie swojej nazwy, znaku towarowego lub innego oznaczenia odróżniającego podaje się za producenta**, odpowiada jak producent. Tak samo odpowiada ten, kto produkt pochodzenia zagranicznego wprowadza do obrotu krajowego w zakresie swojej działalności gospodarczej (**importer**).

§ 3. Producent oraz osoby wymienione w paragrafach poprzedzających odpowiadają **solidarnie**.

§ 4. Jeżeli nie wiadomo, kto jest producentem lub osobą określoną w § 2, odpowiada ten, **kto w zakresie swojej działalności gospodarczej zbył produkt niebezpieczny, chyba że w ciągu miesiąca od daty zawiadomienia o szkodzie wskaże poszkodowanemu osobę i adres producenta** lub osoby określonej w § 2 zdanie pierwsze, a w wypadku towaru importowanego - osobę i adres importera.

§ 5. Jeżeli zbywca produktu nie może wskazać producenta ani osób określonych w § 4, zwalnia go od odpowiedzialności wskazanie **osoby, od której sam nabył produkt.**

Art. 449⁶

Jeżeli za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny odpowiada także osoba trzecia, odpowiedzialność tej osoby i osób wymienionych w artykułach poprzedzających jest **solidarna**. Przepisy art. 441 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Podmiot uprawniony:

- Na zasadach określonych przez art. 449¹–449¹⁰ KC naprawienia szkody domagać się może **każdy kto został poszkodowany** przez produkt niebezpieczny.
- Użyte w art. 449¹ KC określenie "komukolwiek" obejmuje nie tylko **bezpośredniego nabywcę** produktu niebezpiecznego, ale też i **każdego jej następnego posiadacza**, a nawet **osobę, która przypadkowo dotknięta została przez szkodliwe oddziaływanie tego przedmiotu**. *Ochrona obejmuje więc nie tylko te osoby, które nabyły produkt, ale wszystkich innych, którzy w celach niegospodarczych i niezawodowych korzystali z produktu.*
- Sporne jest, czy może to dotyczyć złodzieja, ale wydaje się, iż do wyłączenia tej odpowiedzialności nie może dojść w tym przypadku co do zasady, chyba że kradzież nastąpiła przed wprowadzeniem przedmiotu do obrotu.

Wprowadzenie do obrotu

- Warunkiem odpowiedzialności za produkt jest jego **wprowadzenie do obrotu**.
- Przesłanka ta nie jest jednak określona w sposób pozytywny, a ustawodawca konstruuje ją w związku z podstawą do egzoneracji:

Art. 449³ § 1. Producent nie odpowiada za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, jeżeli produktu nie wprowadził do obrotu albo gdy wprowadzenie produktu do obrotu nastąpiło poza zakresem jego działalności gospodarczej.

- **Wprowadzenie do obrotu** oznacza zaistnienie produktu w kontekście handlowym, a zatem zbycie produktu i jego wydanie nabywcy, z tą bowiem chwilą **producent traci kontrolę nad rzeczą**, co powinno uzasadniać także przyjęcie ryzyka, iż produkt może wyrządzić szkodę.

Art. 449⁴ KC **Domniemywa się**, że produkt niebezpieczny, który spowodował szkodę, został wytworzony i wprowadzony do obrotu w zakresie działalności gospodarczej producenta.

- Nie jest istotne, w ramach jakiego stosunku prawnego produkt trafia do obrotu, byleby stanowiło to wyraz woli producenta, aby wytworzony przez niego przedmiot stał się towarem.
- Odpowiedzialność producenta wyłączona będzie zatem w tych wszystkich przypadkach, kiedy towar wprowadzony został do obrotu **wbrew jego woli**, np. w wyniku kradzieży.

Zakres obowiązku odszkodowawczego:

- ✓ Szkoda na osobie → **podlega naprawieniu w pełnym zakresie**, według reguł art. 444 i n. KC
- ✓ Szkoda na mieniu → **OGROANICZENIA** (Art. 449², art. 449⁷ KC)

→ ograniczenia zakresu odszkodowania za szkodę na mieniu

- odszkodowanie nie obejmuje uszkodzenia samego produktu
 - odszkodowanie nie obejmuje korzyści, jakie poszkodowany mógłby osiągnąć w związku z używaniem produktu
 - odpowiedzialność jest wyłączona, kiedy szkoda na mieniu nie przekracza kwoty będącej równowartością 500 euro
- **wymóg, by rzecz zniszczona lub uszkodzona** (nie chodzi tu o sam produkt) **należała do rzeczy zwykle przeznaczanych do osobistego użytku i w taki przede wszystkim sposób korzystał z niej poszkodowany**
- rzeczy przeznaczone zwykle do użytku osobistego to takie, które **normalnie nie służą do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności gospodarczej**

Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oparta została na ZASADZIE RYZYKA.

Nie jest konieczne przypisanie producentowi, importerowi lub sprzedawcy winy, a uwolnienie od tej odpowiedzialności wymaga wykazania okoliczności egzoneracyjnych.

Art. 449³ KC → pięć **okoliczności egzoneracyjnych**.

Zwolnienie od odpowiedzialności następuje przez wykazanie, że:

Ciężar dowodu co do tych okoliczności spoczywa na producencie

1/ producent **nie wprowadził produktu do obrotu** lub

2/ uczynił to **poza zakresem swej działalności gospodarczej**,

3/ ujawnienie się właściwości niebezpiecznych produktu nastąpiło dopiero **po wprowadzeniu go do obrotu**,

- *producent ponosi jednak odpowiedzialność, jeśli niebezpieczne właściwości produktu wynikały z przyczyny tkwiącej poprzednio w produkcji*
- *jeśli niebezpieczna cecha produktu ujawniła się później, po wprowadzenia go do obrotu, ale wynikała z przyczyny tkwiącej w produkcji, musi to wykazać poszkodowany* (SA w Warszawie w wyr. z 4.11.2008 r., I ACa 526/08, niepubl.).

4/ kiedy **niebezpieczne właściwości produktu były nie do przewidzenia** przy uwzględnieniu stanu nauki i techniki w chwili wprowadzenia produktu do obrotu, lub też

- *tzw. „ryzyko rozwojowe”*
- *należy brać pod uwagę stan wiedzy naukowej i technicznej na poziomie najbardziej zaawansowanym, który istniał w momencie wprowadzenia produktu do obrotu*
- *punktem odniesienia jest obiektywny stan tej wiedzy, nie zaś wiedza, którą konkretny producent posiadał lub mógł osiągnąć; wymagana wiedza powinna być jednak dostępna w momencie wprowadzenia produktu do obrotu.*

5/ gdy **wynikały one z zastosowania przepisów prawa**

Przedawnienie

Art. 449⁸

Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednak w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od wprowadzenia produktu do obrotu.

- Bieg **3-letniego terminu** przedawnienia się od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia.
- Bieg **10-letniego terminu** przedawnienia liczy się od wprowadzenia produktu do obrotu.

W sytuacji kiedy szkoda powstanie później niż 10 lat od wprowadzenia produktu do obrotu, termin przedawnienia upłynie jeszcze przed powstaniem roszczenia (*odmiennie M. Jagielska, w: SPP, t. 6, 2009, s. 921, która za stanowiskiem SN wyrażonym w wyr. z 21.5.2003 r., IV CKN 378/01, OSP 2004, Nr 4, poz. 55, podnosi, iż przedawnienie nie może rozpocząć się, zanim powstanie szkoda, a zatem przed powstaniem roszczenia odszkodowawczego, co jednak nie daje się pogodzić z wyraźnym brzmieniem przepisu, który wprowadza dla **każdego przypadku** maksymalny, 10-letni termin przedawnienia, liczony od wprowadzenia produktu do obrotu*). **Prekluzja?**

Zakaz wyłączeń

Art. 449⁹

Odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny nie można wyłączyć ani ograniczyć.

Przepisy o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny mają charakter **semiimperatywny**:

- **nie mogą być wyłączone ani ograniczone** przez czynność prawną (umowę lub jednostronną czynność prawną)
- **umowa** między podmiotem odpowiedzialnym a podmiotem uprawnionym może **rozszerzać tę odpowiedzialność**

Zbieg reżimów odpowiedzialności za produkt

Art. 449¹⁰

Przepisy o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny nie wyłączają odpowiedzialności za szkody na zasadach ogólnych, za szkody wynikłe z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania oraz odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady i gwarancji jakości.

- ✓ Przepisy o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny prowadzić mają do **wzmocnienia pozycji prawnej osób przez takie produkty poszkodowanych** → Nie dochodzi zatem do wyłączenia odpowiedzialności za szkody z tym związane na zasadach ogólnych odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej, w tym z tytułu rękojmi za wady i gwarancji jakości.
- ✓ **Poszkodowanemu przysługuje swobodny wybór** pomiędzy wskazanymi w komentowanym przepisie reżimami odpowiedzialności.